

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
pentru controlul constituționalității unor prevederi din
Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 "Privind indemnizațiile
pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de
asigurări sociale"* și a unor prevederi din anexa la Hotărîrea
Guvernului nr.416 din 26 aprilie 2004**

Nr.3 din 25.01.2005

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.24-25/3 din 11.02.2005

* * *

* M.O., 2004, nr.168-170, art.773.

** M.O., 2004, nr.67-72, art.550.

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:

Ion VASILATI - președinte

Alina IANUCENCO - judecător

Mircea IUGA - judecător

Dumitru PULBERE - judecător-raportor

Elena SAFALERU - judecător

cu participarea grefierului Maia Țurcan, avocatului parlamentar Iurie Perevoznic, a reprezentantului permanent al Parlamentului la Curtea Constituțională Ion Mițu, a reprezentantului permanent al Guvernului la Curtea Constituțională Nicolae Eșanu, viceministru al justiției, călăuzindu-se de art.135 alin.(1) lit.a) din Constituție, art.4 alin.(1) lit.a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) lit.a) și art.16 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 "Privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale" și a unor prevederi din anexa la Hotărîrea Guvernului nr.416 din 26 aprilie 2004.

Drept temei pentru examinarea dosarului au servit sesizările avocatului parlamentar Iurie Perevoznic, depuse la 19 mai și 23 septembrie 2004, în conformitate cu art.24 și art.25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.38 și art.39 din Codul jurisdicției constituționale.

Prin deciziile Curții Constituționale din 28 iunie și 11 octombrie 2004 sesizările au fost acceptate pentru examinare în fond și conexe într-un dosar.

În procesul examinării preliminare a sesizărilor Curtea Constituțională a solicitat puncte de vedere Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Confederației Sindicatelor din Republica Moldova, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Justiției, Ministerului Finanțelor, Procuraturii Generale, Casei Naționale de Asigurări Sociale, Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului din Moldova, Ligii pentru Apărarea Drepturilor Omului din Moldova.

Examinînd materialele dosarului, audiind informația judecătorului-raportor și argumentele expuse de participanții la ședință, Curtea Constituțională

a constatat:

1. Potrivit Legii nr.489-XIV din 8 iulie 1999 "Privind sistemul public de asigurări sociale" (în continuare - Legea nr.489-XIV)*,

asigurările sociale sînt un sistem de protecție socială a persoanelor asigurate, care constau în acordarea de indemnizații, ajutoare, pensii, de prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă și de alte prestații, prevăzute de legislație. Acest sistem funcționează în baza principiilor obligativității, contributivității, repartiției etc., potrivit cărora persoanele fizice sînt obligate de a participa la sistemul public de asigurări sociale, iar realizarea dreptului acestora la asigurare socială depinde de plata contribuțiilor respective.

* M.O., 2000, nr.1-4, art.2.

În afară de dreptul la pensie, Legea nr.489-XIV stipulează dreptul asiguraților din sistemul public la indemnizație pentru incapacitate temporară de muncă, la prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, la indemnizație de maternitate, indemnizație pentru creșterea copilului sau pentru îngrijirea copilului bolnav, la ajutor de șomaj și ajutor de deces (art.41).

Pornind de la principiile generale de constituire a sistemului de asigurări sociale și în conformitate cu art.42 din Legea nr.489-XIV, potrivit căruia modalitățile de acordare, de stabilire și de plată a drepturilor de asigurări sociale specificate în art.41 se reglementează prin lege, la 22 iulie 2004 Parlamentul a adoptat Legea nr.289-XV "Privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale" (în continuare - Legea nr.289-XV). Această lege reglementează dreptul unor categorii de persoane la prestații de asigurări sociale în cazul riscurilor sociale asigurate cauzate de îmbolnăvire, maternitate și deces.

Hotărîrea Guvernului nr.416 "Despre aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în unele hotărîri ale Guvernului" (în continuare - Hotărîrea nr.416), fiind adoptată la 26 aprilie 2004, din care se contestă unele prevederi, precedă Legea nr.289-XV. Prin hotărîrea respectivă Guvernul a modificat și a completat Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii (în continuare - Regulamentul), aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1478 din 15 noiembrie 2002*.

* M.O., 2002, nr.154-157, art.1612.

Astfel, în punctul 2 din Regulament s-a adăugat textul:
la litera a):

"Se stabilește de la 1 ianuarie 2004 indemnizația unică la nașterea primului copil în următoarele cuantumuri:

în cazul persoanelor asigurate - în mărime de 420 lei;

în cazul persoanelor neasigurate - 380 lei.

În cazul în care prima naștere este multiplă (2 și mai mulți gemeni), indemnizația se stabilește pentru fiecare copil: pentru persoanele asigurate - în mărime de 420 lei, iar în cazul persoanelor neasigurate - în mărime de 380 lei";

la litera b):

"Se stabilește de la 1 ianuarie 2004 indemnizația unică la nașterea fiecărui copil următor în următoarele cuantumuri:

în cazul persoanelor asigurate - în mărime de 280 lei;

în cazul persoanelor neasigurate - în mărime de 250 lei;

în cazul în care a doua și următoarele nașteri sînt multiple (2 și mai mulți gemeni), indemnizația se stabilește pentru fiecare copil: pentru persoanele asigurate - în mărime de 280 lei, iar pentru persoanele neasigurate - în mărime de 250 lei".

2. Avocatul parlamentar solicită Curții Constituționale să se pronunțe asupra constituționalității următoarelor prevederi din Legea nr.289-XV: art.5 alin.(1) lit.e), care prevede că asigurații din sistemul public de asigurări sociale au dreptul la indemnizație unică la nașterea copilului, și art.17, potrivit căruia persoana asigurată beneficiază de indemnizație unică la nașterea copilului în cuantum de cel puțin 500 de lei pentru fiecare copil născut viu, precum și asupra completărilor operate la litera a) și litera b) ale pct.2 din Regulament.

El consideră că dispozițiile precitate din lege și din Regulament aduc atingere art.15, art.16, art.50 alin.(1) și art.54 din Constituție, precum și art.1, art.25 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, art.2 și art.4 din Convenția internațională cu privire la Drepturile Copilului.

În opinia sa, suma indemnizației pentru nașterea copilului trebuie să fie egală, indiferent de faptul dacă părinții sînt asigurați sau nu.

3. Examinînd dispozițiile contestate din Legea nr.289-XV sub raportul normelor constituționale, Curtea reține următoarele.

Dreptul la prestații de asigurări sociale se circumscrie dreptului la protecție socială și este un drept esențialmente social. El se exercită prin sistemul public de asigurări sociale, care constă în acordarea de indemnizații, ajutoare, pensii și de prestații persoanelor asigurate contra riscurilor cauzate de pierderea capacității de muncă. Noțiunea de asigurat definește persoana fizică aptă pentru muncă, cu domiciliu în Republica Moldova, avînd obligația de a plăti contribuții de asigurări sociale pentru a putea beneficia de dreptul la prevenirea, limitarea sau înlăturarea riscurilor sociale prevăzute de lege.

Constituția Republicii Moldova garantează cetățenilor asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrînețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență în urma unor împrejurări independente de voința lor (art.47 alin.(2)).

Potrivit art.15 din Constituție, cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea. Una din obligațiile fundamentale ale cetățenilor constituie contribuția, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice, dispoziție statuată de articolul 58 din Constituție.

Conform art.3 lit.d) din Legea nr.489-XIV, persoanele fizice și juridice au obligația de a participa la sistemul public de asigurări, drepturile de asigurări sociale exercitîndu-se colateraliv îndeplinirii obligațiilor.

Dreptul la prestații de asigurări sociale se exercită prin sistemul public de asigurări sociale în cazul apariției riscurilor împotriva cărora persoana s-a asigurat prin achitarea unor contribuții, prestațiile de asigurări sociale fiind plătite de la bugetul asigurărilor sociale de stat. Veniturile bugetului de asigurări sociale se constituie din contribuțiile de asigurări sociale ale persoanelor fizice și juridice participante la sistemul public.

Legea asistenței sociale nr.547-XV din 25 decembrie 2003* stipulează că persoanele neasigurate au dreptul la prestații și servicii de asistență socială de la bugetul de stat pe anul respectiv pe principiul de asistență socială.

* M.O., 2004, nr.42-44, art.249.

Astfel, dobîndirea calității de asigurat este condiționată de plata unor contribuții din venitul realizat. Dreptul constituțional al cetățeanului la asigurare socială se realizează în cazurile și în mărimile stabilite de lege.

Indemnizația unică la nașterea copilului, prevăzută de Legea nr.289-XV în art.17, este o formă de protecție socială. Potrivit legislației în vigoare, indemnizația unică la nașterea copilului se acordă: de la bugetul asigurărilor sociale de stat persoanelor asigurate și de la bugetul de stat persoanelor neasigurate.

Articolul 17 din Legea nr.289-XV stipulează, de asemenea, că cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Legea bugetului asigurărilor sociale de stat se adoptă anual și cuprinde veniturile și cheltuielile pentru un an bugetar în fondurile de pensii și indemnizații, de protecție a femeilor cu copii, de șomaj etc.

Conform art.24 din Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2005 nr.383-XV din 18 noiembrie 2004* (în continuare - Legea nr.383-XV), cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului constituie suma de 500 de lei pentru fiecare copil născut viu, înțelegându-se că destinatarii acestora sînt atît persoanele asigurate, cît și persoanele neasigurate.

* M.O., 2004, nr.237-240, art.1027.

Anexa nr.1 la Legea nr.383-XV stipulează alocarea de mijloace bănești în fondul de protecție a familiilor cu copii: pentru persoanele asigurate - de la bugetul asigurărilor sociale de stat, pentru persoanele neasigurate - de la bugetul de stat.

Tipurile indemnizațiilor, alocațiilor și compensațiilor a căror plată se efectuează de la bugetul de stat prin intermediul Casei Naționale de Asigurări Sociale sînt specificate în anexa nr.4 la Legea nr.383-XV, cuprinzînd și indemnizația unică la nașterea copilului pentru persoanele neasigurate.

Așadar, indemnizația unică la nașterea copilului poartă însemnele caracteristice unei prestații de asigurări sociale de stat acordată persoanei care a născut, de aici rezultînd că art.5 alin.(1) lit.e) și art.17 din Legea nr.289-XV, contestate în sesizare, nu încălcă dispozițiile art.50 alin.(1) din Constituție. Legea nr.383-XV stipulează plata indemnizației unice la nașterea copilului persoanelor neasigurate de la bugetul de stat. Deoarece statul are obligația de a acorda prestații de asigurări sociale din mijloacele disponibile, Curtea consideră nefondate afirmațiile din sesizare despre încălcarea principiului egalității copiilor la securitate socială.

4. Modificările operate prin Hotărîrea Guvernului nr.416 în Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, contestate în sesizare, stipulează plata indemnizației unice la nașterea copilului începînd cu 1 ianuarie 2004.

Legea nr.289-XV a sporit, comparativ cu anul 2004, cuantumul indemnizației unice la nașterea copilului la cel puțin 500 de lei pentru fiecare copil născut viu, statuînd totodată că din anul 2005 cuantumul indemnizației unice acordate la nașterea copilului se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat (art.17).

Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2005 nr.383-XV prevede indemnizații unice la nașterea copilului în cuantum majorat atît pentru persoanele asigurate, cît și pentru persoanele neasigurate. Astfel, începînd cu 1 ianuarie 2005, dispozițiile contestate din Regulament nu mai sînt aplicabile și prin aceasta lasă fără obiect sesizarea avocatului parlamentar în partea respectivă. Pentru motivul că excepția de neconstituționalitate a fost rezolvată, în conformitate cu art.60 lit.d) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională sistează procesul pentru controlul constituționalității pct.2 lit.a) și lit.b) din Regulament.

Pentru motivele arătate, în temeiul art.140 din Constituție, art.26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.60 lit.d), art.62 lit.a) și art.68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Recunoaște constituționale articolul 5 alineatul (1) litera e) și articolul 17 din Legea nr.289-XV din 22 iulie 2004 "Privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale".

2. Sistează procesul pentru controlul constituționalității punctului 2 litera a) și litera b) din Regulamentul cu privire la modul de stabilire și plată a indemnizațiilor adresate familiilor cu copii, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.1478 din 15 noiembrie 2002, cu modificările și completările operate prin Hotărîrea Guvernului nr.416 din 26 aprilie 2004.

3. Prezenta Hotărîre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTE

Ion VASILATI

Chișinău, 25 ianuarie 2005.

Nr.3